

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-9-73-78>

УДК 378.2

Герашченко Я.М.

Запорізький інститут економіки та інформаційних технологій

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ТУРИЗМОЗНАВСТВА ДО ОРГАНІЗАЦІЇ МОЛОДІЖНОГО ТУРИЗМУ: ПОНЯТІЙНО-ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Анотація. У статті розглянуто понятійно-термінологічний аспект підготовки фахівців туризмознавства до організації молодіжного туризму. Досліджені наукові пошуки та доробки вітчизняних вчених у дослідженнях теорії туризму, туристичної індустрії, організації туристичних подорожей та молодіжного туризму. Доведено, що туристична діяльність є потужним чинником розвитку держави та її сучасного економічного стану. Такі фактори є показником необхідності створення системи підготовки та підвищення кваліфікації спеціалістів туризму. У висновку запропоновано в подальших наукових пошуках дослідити зарубіжний досвід підготовки фахівців туристичної індустрії та виокремити сучасні молодіжні види туризму і класифікувати їх за віком.

Ключові слова: туризм, туризмознавство, молодь, молодіжний туризм, майбутній фахівець туристичної галузі, організація молодіжного туризму.

Herashchenko Yaryna

Zaporizhzhya Institute of Economics and Information Technologies

EXPERTS TRAINING FOR YOUTH TOURISM ORGANIZATION: CONCEPTUAL AND TERMINOLOGICAL ASPECTS

Summary. The article deals with the conceptual and terminological aspect of tourism specialist's preparation for the organization of youth tourism. The key concepts of this article are studied and described according to Ukrainian normative documents such as: Laws of Ukraine, Regulations and Orders of the Cabinet of Ministers and separate Ministries. The scientific researched achievements of domestic scientists in tourism theory studies, tourism industry and tourism trips organization and youth tourism. Insufficient research on the issues of youth tourism has been proved. The urgent tasks of tourism are revealed: concentration of attention on professional components of the theory of tourism with specialists involvement of narrow profile direction; adaptation of young industry experts to the realities of the modern tourism process, fierce competition in the tourist services market; formation of tactical skills, strategic and perspective thinking. It is indicated that the rational use of time is the main idea of today's youth and the requirement of the present aimed at quick results. This demand can be used in the field of youth tourism, involving young people in interesting well-organized leisure. It is also proved that tourism activity is a powerful factor in the development of the state and its current economic status. Such factors are an indicator of requirement to create a system of training and advanced tourism professionals training, in particular, narrowly specialized, such as youth tourism. After a detailed study of Ukrainian scientists and the legal framework, it is concluded that the key issues of our work are clearly regulated by law and are actively studied by researchers of tourism theory. In conclusion, it is proposed in further scientific research to explore the foreign experience of training specialists in the tourism industry and to distinguish modern youth types of tourism and to classify them by age.

Keywords: tourism, tourism theory, youth, youth tourism, tourism industry future specialists, youth tourism organization.

Постановка проблеми. Молоде покоління українців торує шлях соціального становлення у суспільстві прагматичним підходом. Раціональне використання часу – головна ідея сьогодення і вимога, націлених на швидкий результат сучасної молоді. Цю потребу можливо використовувати в сфері молодіжного туризму, залучаючи молодь до цікавого, якісно організованого дозвілля.

Зважаючи на об'єктивну реальність, суспільні вимоги організацією молодіжного туризму повинні займатись фахівці даного профілю.

Ключовою складовою системи фахової туристичної освіти є теоретичні знання з організації молодіжного туризму, а саме базові поняття дефініцій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, на законодавчому рівні понятійно-термінологічний апарат підготовки кадрів туризму, туристичної індустрії, організації туризму та молодіжного туризму закріплені у таких основних

нормативно-правових документах, як: Закон України «Про освіту» (2019), Закон України «Про вищу освіту» (2019), Закон України «Про туризм» (2018), Закон України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» (2019), Розпорядження кабінету міністрів України «Про схвалення Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти» (2018), Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження Методики розрахунку обсягів туристичної діяльності» (2003), Розпорядження Кабінету міністрів України «Про схвалення Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року» (2018) та інші. Питання підготовки фахівців туристичної галузі та фундаментальне вивчення теорії туризму була розглянута та висвітлена у роботах таких українських дослідників, як: В. Пазенок, В. Федорченко, Г. Цехмістрова, М. Мальська, М. Скрипник, Н. Фоменко, О. Любіцева, О. Поважна, Т. Сокол, Ю. Зінько та інші.

Проблематику, дослідженнями щодо молодіжного туризму науковці фундаментально не займалися, та окремі частини наукових пошуків туристичної індустрії було присвячено цьому питанню у роботах О. Колодухи, М. Кляп, Ф. Шандор, М. Мельничука, В. Зінченко, О. Фіткайло, Н. Вотеїчкіної, Н. Чорненької. У більшості доробок розглядається історія дитячо-юнацького туризму в Україні, а також окремі регіональні аспекти розвитку чи проблем молодіжного туризму.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проблемою організації молодіжного туризму є недостатня кількість фундаментальних досліджень та професійних вузькоспеціалізованих фахівців галузі.

Мета статті огляд понятійно-термінологічного аспекту підготовки фахівців туристичної галузі до організації молодіжного туризму.

Виклад основного матеріалу дослідження. Україна є країною з великим туристичним фондом, який не завжди застосовується повним обсягом. Це є наслідком недостатньо розвиненої туристичної інфраструктури та, подекуди, відсутністю професійних кадрів у вузькоспеціалізованих видах туризму.

Провівши контент-аналіз законодавчої бази та фундаментальних досліджень у галузі туризму ми окреслили поняття, що потребують детального розгляду: «туризм», «туризмознавство», «молодь», «молодіжний туризм».

Закон України «Про туризм» (2018) визначає туризм, як тимчасовий виїзд особи з місця постійного проживання в оздоровчих, пізнавальних, професійно-ділових чи інших цілях без здійснення оплачуваної діяльності в місці перебування [9].

У Наказі Міністерства статистики України «Про затвердження Методики розрахунку обсягів туристичної діяльності» (2003 рік) туризмом називається діяльність осіб, які здійснюють поїздки і перебувають у місцях, що знаходяться за межами їх звичайного середовища на термін від 24 годин до одного року, з будь-якою метою, але без здійснення діяльності, що оплачується з джерел, які знаходяться у місці відвідання [4].

Моделний Закон «Про туристичну діяльність» визначає туризм, як складову частину соціально-економічної сфери держави, що включає вільні пересування (туристські подорожі, туристичні поїздки, тимчасові виїзди) громадян і їх перебування за межами постійного місця проживання протягом періоду, що не перевищує встановленого національним законодавством терміну, в різних туристських цілях крім релігійного обрядового паломництва, і які відповідають громадській моралі і доброчесності, і за винятком занять оплачуваною діяльністю з місцевого фінансового джерела.

Для чіткого розуміння необхідності підготовки молодих фахівців туристських професій, вважаємо за потрібне розглянути питання теорії туризму, що були описані українськими вченими.

В. Федорченко у своєму науковому доробку багатовекторним науковим напрямком називає – туризмологію. За теорією дослідника цей напрям об'єднує безліч вимірів таких, як: філософські, географічні, юридичні, соціологічні, культурологічні, педагогічні та інші. І наголошує на тому, що саме представники цих наукових галузей ма-

ють досліджувати вищезазначені виміри науки тобто – туризмологію, яка в свою чергу повинна сконцентрувати увагу на професійних складових теорії туризму із залученням фахівців вузькопрофільного спрямування. Тобто мова йде, про удосконалення проблем інституту гостинності, технології туристської діяльності, поглиблене вивчення таких дисциплін, як рекреалогія, анімація, економіка, екскурсознавство та музеєзнавство в процесі якого буде формуватись нове покоління фахівців-туризмознавців, які матимуть осми-слені існуючі туристські практики та систематизацію знань у сфері туризму і, зокрема, організації молодіжного туризму [10, с. 13–14].

В. Пазенок підійшов до визначення поняття «туризмознавства» по філософськи, адже окреслює його найзагальнішим поняттям, яке охоплює будь-яке знання про туризм: загальне і часткове, теоретичне і практичне, абстрактне і конкретне, раціональне і чуттєве, ідеальне і реальне. Науковець зазначає, що туризмознавство охоплює історичні періоди зародження туризму, виникнення літописів та еволюцію теоретичних рефлексій феномену туризму. Також дослідник вважає, і ми з ним погоджуємось, що у туризмознавстві все значуще – від технології приготування їжі до визначення собівартості пакета туристичних послуг [10, с. 16–17].

За даними спостережень науковців-дослідників теорії туризму та накопиченого ними досвіду зазначимо, що туризмознавство та туризмологія впорядковують, узагальнюють та концептуалізують багатоманітний матеріал спостережень щодо туризму як явища суспільного життя [10, с. 5].

Ми вважаємо, що підготовка фахівців до організації молодіжного туризму не можлива без вивчення «теорії туризму», адже вона є фундаментальною та фактуалізуючою частиною багатоманітного та динамічно розвиваючого явища – туризму.

В. Пазенок та В. Федорченко наголошують на тому, що сучасна туризмологічна культура має не тільки адаптувати молодих фахівців галузі до реалій сучасного туристського процесу, гострої конкуренції на ринку туристських послуг, а й готувати їх до зустрічі з новим, незнайомим, формувати не тільки тактичне вміння, але й стратегічне, перспективне мислення [10, с. 6]. Тобто фахівець з туристичної галузі, з огляду на проблематику теорії і практики сучасного туризмологічного знання, має розглядати майбутні перспективи та можливості розвитку туристичної діяльності і її окремих представників соціодемографічної групи, до якої відноситься молодь.

На законодавчому рівні поняття «молодь» визначається досить лаконічно, як громадяни України віком від 14 до 35 років [6]. Тим часом, варто зазначити, що Всесвітня організація охорони здоров'я у 2017му році переглянула вікові межі молоді і визначила, що молодь – це люди віком до 44 років. Зважаючи на визначені вікові межі, поняття терміну «молодіжний туризм» у різних країнах може різнитись.

В. Бочелюк характеризує молодь тими суспільними відносинами і суспільними формами, які визначають її як самостійну соціально-демографічну групу. Також, на думку вченого, молодь має ряд особливостей, які впливають, насамперед із самої її об'єктивної сутності [1, с. 68].

У свій вільний дозвіллений час молода людина може добровільно обирати різні форми його проведення, може поєднувати фізичну діяльність з інтелектуальною, творчою, ігровою та іншою. Демократичний вибір свого дозвілля асоціюється у молоді з не регламентованістю та емоційною насиченістю. Значна частина молоді обирає туризм, як основний вид проведення вільного часу.

Отже, молодіжний туризм у Законі України «Про туризм» (2015) [9] є різновидом туризму, який залежить від категорії осіб, які здійснюють туристичні подорожі (поїздки, відвідування), їх цілей, об'єктів, що використовуються або відвідуються, чи інших ознак, які визначають спосіб проведення молодіжного дозвілля.

В. Величко визначає молодіжний туризм як конкретний вид туристської діяльності юнацтва і підлітків, що реалізується як в рамках національних кордонів, так і на регіональному та світовому рівнях [2, с. 134].

Інші дослідники-туризмознавці М. Кляп та Ф. Шандор описують дефініцію молодіжного туризму, яка за їх думкою, співвідноситься до поняття студентський туризм і визначають їх, як різновид туризму, який спрямований на задоволення рекреаційних потреб молоді до 35 років. Також, молодіжним туризмом науковці називають: тематичні поїздки, пов'язані з політико-пропагандистськими заходами; туристсько-екскурсійні поїздки; річкові та морські круїзи; туристсько-патріотичні клуби; маршрути вихідного дня; оглядові й тематичні екскурсії; подорожі та екскурсії в межах навчально-виховного і виробничого процесу; туристсько-оздоровчі програми під час літніх канікул та ін. [11, с. 158].

З огляду на вище зазначені дефініції можна сказати, що молодіжний туризм – це туристична діяльність молоді у віковому розрізі від 14 до 35 років під час якої, відбуваються такі види діяльності, як: оздоровлення, навчання, патріотичне виховання, відпочинок і фізична активність в екстремальних та прогулянкових видах туризму, а також емоційне та психологічне відновлення.

Туристична діяльність є потужним чинником розвитку держави та її економічного стану. Ці фактори є показником необхідності створення системи підготовки та підвищення кваліфікації спеціалістів туризму.

Отже, за метою нашої статті, продовжимо огляд понятійно-термінологічного аспекту цього дослідження – розглянемо терміни понять «фахівець», «професіонал» та поєднаємо їх з підготовкою фахівців туристичної галузі.

У законодавчій термінології «фахівець» означає здобувача професійної, фахової вищої або перед вищої освіти [7].

Звичайне життя визначає фахівця, як людину, що оволоділа спеціальними знаннями та навичками у своїй галузі.

Звертаючись до Національного класифікатора України ДК 003:2010 «Класифікатор професій» можна визначити фахівця, як особу, що переважно зайнята підготовкою документації, її перевіркою, виконанням завдань керівництва з координації робіт та певних відповідальних завдань, а також вимагають знань в одній чи більше галузях природознавчих, технічних і гуманітарних наук, а професійні завдання полягають

у виконанні спеціальних робіт, пов'язаних із застосуванням положень та використанням методів відповідних наук.

Поняття «професіонал» означає особу, яка зробила улюблене заняття та діяльність своєю професією та є фахівцем і знавцем своєї справи.

Отже, з огляду на вищезазначене, можна констатувати, що «фахівець» та «професіонал» поняття тотожні і визначають спеціальні знання і діяльність особи, яка є майстром своєї справи.

В нашій роботі ми розглядаємо фахівця/професіонала не тільки, як особу, що є майстром своєї справи, а і згідно законодавства – здобувачем професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти [7].

Підготовка фахівців в Україні відбувається за відповідними освітніми чи науковими програмами у закладах вищої освіти та відповідають таким рівням: початковий рівень вищої освіти; перший рівень; другий рівень; третій рівень та науковий рівень [3].

Згідно зі Статтею 26 Закону України «Про туризм» (2018) – професійна підготовка, перепідготовка і підвищення кваліфікації кадрів у галузі туризму здійснюються державними, комунальними та приватними навчальними закладами, що відповідають нормам і правилам визначеним в українському законодавстві [9].

Центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері туризму є Міністерство економіки, торгівлі та сільського господарства України. У Наказі «Про затвердження Положення про департамент туризму та курортів» (2016) зазначено, що одним з основних завдань департаменту є підготовка переліку посад фахівців туристичного супроводу та кваліфікаційних вимог до них, а також участь у розробленні навчальних планів і освітніх програм з навчання фахівців у сфері туризму та курортів, їх професійній підготовці, перепідготовці та підвищенні кваліфікації [5].

Тим часом, Стратегією розвитку туризму та курортів на період до 2026 року [8] було визначено дорожню карту та напрями реалізації підготовки фахівців галузі, дослідження ринку туризму та підтримку досліджень теорії туризму молодими науковцями.

Дорожня карта містить такі пункти та підпункти, як:

1. Удосконалення системи професійної підготовки фахівців сфери туризму та курортів та інших сфер діяльності, пов'язаних із туризмом, що сприятиме підвищенню рівня професійної підготовки фахівців у сфері туризму та курортів та якості обслуговування споживачів туристичних послуг шляхом:

- комплексного дослідження ринку праці у сфері туризму та курортів з метою визначення потреби у фахівцях відповідного профілю, розроблення відповідних базових компетентностей фахівців та підготовки освітніх програм з професійного навчання у сфері туризму та курортів з урахуванням виявлених потреб;

- гармонізації кваліфікаційних вимог та стандартів вищої освіти у вищих навчальних закладах, які забезпечують підготовку фахівців у сфері туризму та курортів, і стандартів професійної підготовки;

– затвердження кваліфікаційних вимог до фахівців туристичного супроводу;
– залучення населення до популяризації туризму;

2. Забезпечення наукового супроводження та досліджень у сфері туризму та курортів, запровадження прогресивних інноваційних розробок шляхом:

– заохочення молоді до активної діяльності, розроблення інноваційних продуктів і започаткування бізнесу у сфері туризму та курортів за результатами проведення конкурсів на регіональному та галузевому рівні [8].

Отже, підготовка фахівців туристичної галузі чітко регламентована та окреслена в українському законодавстві.

Ідея туризму має об'єднавчий характер, адже завдяки йому можна вивчити та зрозуміти інші культури, традиції та освітні процеси країни в якій перебуваєш. Туристична діяльність має

особливість у формуванні потреб людини та їх способу життя. У цій важливій для всього світу справі велику роль відіграють фахівці галузі туризму [10, с. 8].

Висновки та пропозиції. Туризм є динамічним соціально-економічним явищем, що дуже швидко розвивається. Для задоволення туристичних потреб молоді людини фахівці туристичної галузі повинні мати знання з теорії та практики туризму та вміти організувати діяльність з молодіжних видів туризму. Адже молоді вважається тією частиною суспільства, що більше всіх подорожує і тому підготовка фахівців з організації молодіжного туризму є необхідною умовою розбудови національного туристичного руху.

В подальшому вважаємо за необхідне дослідити зарубіжний досвід підготовки фахівців туристичної індустрії, виокремити сучасні молодіжні види туризму та класифікувати їх за віком.

Список літератури:

1. Бочелюк В.Й., Бочелюк В.В. Дозвіллезнавство : навч. посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2006. 208 с.
2. Велічко В.В. Організація рекреаційних послуг : навч. посібник. Харків : ХНУМГ ім. О.М. Бекетова, 2013. 202 с.
3. Про вищу освіту : Закон України від 9 серпня 2019 р. № 1556-VII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
4. Про затвердження Методики розрахунку обсягів туристичної діяльності : Наказ від 12 листопада 2003 р. № з1128-03 / Міністерство юстиції України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1128-03>
5. Про затвердження Положення про департамент туризму та курортів : Наказ від 22 липня 2016 р. № 1202 / Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1202731-16/print>
6. Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні : Закон України від 9 серпня 2019 р. № 2998-XII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2998-12>
7. Про схвалення Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти : Розпорядження від 19 вересня 2018 р. № 660-2018-р / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/660-2018-n13>
8. Про схвалення Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року : Розпорядження від 16 березня 2017 р. № 168-р / Кабінет Міністрів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249826501>
9. Про туризм : Закон України від 4 листопада 2018 р. № 324/95-ВР / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/324/95-80>
10. Федорченко В.К., Пазенок В.С. Туризмологія як наука. *Туризмологія: концептуальні засади теорії туризму* : монографія. Київ, 2013. С. 7–39.
11. Шандор Ф.Ф., Кляп М.П. Сучасні різновиди туризму : підручник. Київ : Знання, 2013. 334 с.

References:

1. Bocheliuk, V.I., & Bocheliuk, V.V. (2006). *Dozvillieznavstvo* [Leisure]. Kyiv : Tsentr navchalnoi literatury. (in Ukrainian)
2. Velychko, V.V. (2013). *Orhanizatsiia rekreatsiinykh posluh* [Organization of recreational services]. Kharkiv : KhNUMH im. O.M. Beketova. (in Ukrainian)
3. Pro vyshchu osvitu: Zakon Ukrainy vid 9 serpnia 2019 r. № 1556-VII / Verkhovna Rada Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
4. Pro zatverdzhennia Metodyky rozrakhunku obsiahiv turystychnoi diialnosti: Nakaz vid 12 lystopada 2003 r. № z1128-03 / Ministerstvo yustytysii Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1128-03>
5. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro departament turyzmu ta kurortiv: Nakaz vid 22 lypnia 2016 r. № 1202 / Ministerstvo ekonomichnoho rozvytku i torhivli Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1202731-16/print>
6. Pro spriyannia sotsialnomu stanovlenniu ta rozvytku molodi v Ukraini: Zakon Ukrainy vid 9 serpnia 2019 r. № 2998-XII / Verkhovna Rada Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2998-12>
7. Pro skhvalennia Kontseptsii pidhotovky fakhivtsiv za dualnoiu formoiu zdobuttia osvity: Rozporiadzhennia vid 19 veresnia 2018 r. № 660-2018-r / Kabinet Ministriv Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/660-2018-n13>
8. Pro skhvalennia Stratehii rozvytku turyzmu ta kurortiv na period do 2026 roku: Rozporiadzhennia vid 16 bereznia 2017 r. № 168-r / Kabinet Ministriv Ukrainy. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249826501>
9. Pro turyzm: Zakon Ukrainy vid 4 lystopada 2018 r. № 324/95-VR / Verkhovna Rada Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/324/95-80>
10. Fedorchenko, V.K., & Pazenok, V.S. (2013). *Turyzmolohiia yak nauka* [Tourism as a science]. *Turyzmolohiia: kontseptualni zasady teorii turyzmu*. Kyiv. (in Ukrainian)
11. Shandor, F.F., & Kliap, M.P. (2013). *Suchasni riznovydy turyzmu* [Modern types of tourism]. Kyiv : Znannia. (in Ukrainian)